

عنوان	آسیب شناسی مراکز تکثیر لارو میگو
نویسنده	علی کریمی - 1392
مترجم	

اشاره :

تولید بچه میگو فرآیندی است که در مراکز تکثیر با هدف تامین بچه میگوی مورد نیاز مزارع میگو و بعنوان یک بنگاه اقتصادی آبی پروری مطرح است . و با توجه به اینکه سیستم پرورش میگو در ایران مبتنی بر تهیه بچه میگو از مراکز تکثیر پایه ریزی

شده بود لذا همزمان با توسعه مزارع پرورش میگو ایجاد مراکز تکثیر لارو میگونیز در دستور کار قرار گرفت . اگر چه توسعه این بخش از صنعت در بخش خصوصی کمی دیر تر از مزارع میگو بود و تا قبل از آن برنامه ریزی شده بود تا لارو مورد نیاز از طریق مراکز وابسته به دولت تامین شود که برای تولید انبوه نمی توانست جوابگو باشد ولی در الگوی توسعه و ایجاد انگیزه و پایه ریزی بخش بسیار موثر و راهگشا بود و از آنجاییکه تولید بچه میگو برای فعالیت مزارع ضروری بود در طی سالهای اجرای برنامه توسعه مزارع میگو تعداد و ظرفیت این مراکز به حد مورد نیاز افزایش یافت. ولی در ادامه به دلیل رکود حاصل در صنعت و عدم تقاضا، برخی از این مراکز در سالهای 82 و 83 مورد بهره برداری قرار نگرفتند و مراکز بهره برداری شده نیز با تمام ظرفیت خود فعالیت نکردند

سابقه :

مرکز تکثیر میگوی کلاهی، قدیمی ترین مرکز تکثیر میگو در ایران و استان هرمزگان است. در سالهای اجرای برنامه توسعه میگو 13 مجوز برای احداث مراکز تکثیر میگو در این استان صادر شد و با در نظر گرفتن ظرفیت مزارع میگو این تعداد به 17 مجوز افزایش یافت که با رکود پرورش میگو تنها همان 13 واحد به مرحله تولید رسیده و پاسخگویی نیاز مزارع بودندو سایر مجوزها در مراحل ابتدایی متوقف و توسعه نیافت . و در حال حاضر تنها 8 مرکز تکثیر به فعالیت مشغولند

تکثیر میگو در استان بوشهر با فعالیت مرکز بندرگاه در سال 1368 آغاز شد و با احداث مرکز بزرگ تکثیر میگو در حله ادامه یافت. در سال 1375 با صدور مجوز تکثیر برای بخش غیر دولتی کار احداث و بهره برداری از مراکز تکثیر آغاز و در حال حاضر 21 مرکز تکثیر میگو متعلق به بخش غیر دولتی آماده بهره برداری هستند

در استان خوزستان و در سالهای اولیه توسعه پرورش میگو، مرکز تکثیر میگوی بندر امام خمینی (متعلق به شیلات ایران) تنها مرکز استانی تولید کننده بچه میگو به شمار می رفت. در سال 1376 مجوز ساخت 10 مرکز تکثیر در استان خوزستان صادر گردید که اولین مرکز تولید آزمایشی خود را در سال 1378 به انجام رساند. و بعد از آن 6 مرکز متعلق به بخش غیر دولتی در نزدیکترین فاصله به مجتمع پرورش میگو احداث و مورد بهره برداری قرار گرفتند.

در استان سیستان و بلوچستان اولین مرکز تکثیر میگو در سال 1376 در این استان مورد بهره برداری قرار گرفت و در حال حاضر 7 مرکز تکثیر میگو استان آماده بهره برداری هستند (1)

(میزان تولید بچه میگو در کشور طی سال 80-73 - هزار قطعه) - (2)

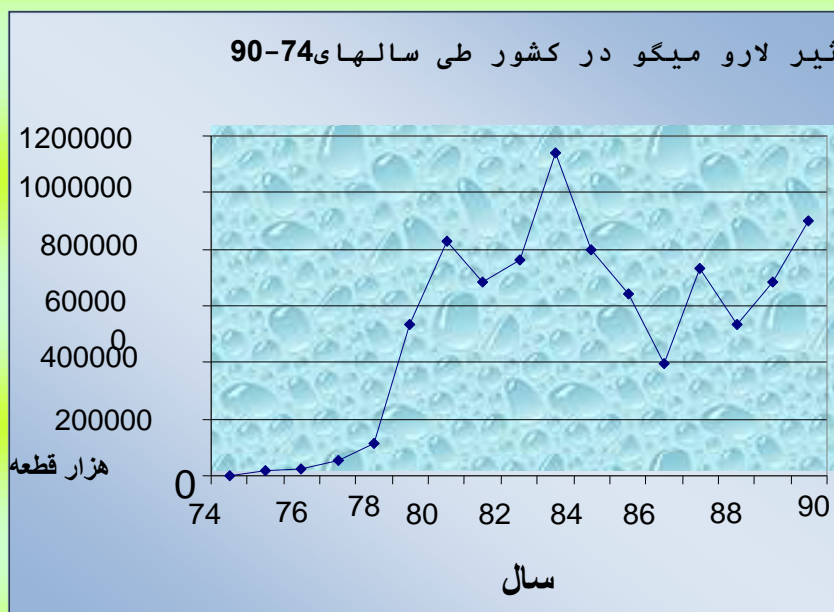
سال	1373	1374	1375	1376	1377	1378	1379	1380
تولید بچه میگو	282	18000	24700	57000	114000	306000	532000	828000

ماخذ: سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

(میزان تولید بچه میگو در کشور طی سال 90-81 - هزار قطعه)

سال	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389	1390
تولید بچه میگو	6830	7643	1142	7974	6429	3973	7335	5324	6820	90110
	00	00	703	68	00	60	49	82	00	0

ماخذ: سالنامه آماری سازمان شیلات ایران

آسیب شناسی

فعالیت تکثیر میگو در بخش خصوصی پس از توسعه و آغاز طرح های پرورش میگو شروع شد و قبل از آن بصورت محدود تولیدات بخش دولتی و در مواردی واردات لارو گونه موندون از کشور مالزی تامین کننده لارو مزارع تازه تاسیس و یا استخرهای ترویجی مراکز دولتی بود. بر خلاف مزارع میگو که سرمایه گذاری دولتی در احداث زیر ساختها و ایجاد مجتمع های پرورش میگو عاملی برای جذب سرمایه گذاران در این بخش بود و راه آنان را هموار نمود، دولت در اجرای طرح های تکثیر میگو هیچگونه حمایت سرمایه گذاری زیر ساختی نداشت و نیاز به تامین بچه میگو و ضرورت ایجاد فعالیت های پیشین در این حرفه عاملی شد تا بتدریج واحدهای تکثیر میگو در کشور احداث و به فعالیت پردازند و از این روی مشکلات آنان بصورت مستقل مورد توجه قرار نگرفت و تحت شعاع پرورش کمتر به موضوع مبتلا به آنان پرداخته شد و همواره با چالش هایی مواجه بوده اند که به برخی از آنها اشاره خواهد شد.

1- حضور خارجی ها در مراکز تکثیر لارو میگو

تولیدات مراکز دولتی و تولید آزمایشی مراکز تکثیر بچه میگو ی بخش خصوصی که تازه فعالیت تولیدی خود را آغاز نموده بودند هیچگاه به تولید انبوه نرسید و برای برون رفت از این مشکل مدیران این مراکز دست به دامان کارشناسان و یا در واقع کارگران تجربی کشور تایلند و متعاقب آن هند، فیلیپین ، و... شدند که یکباره تحولی در تولید ایجاد و عطش مدیران را در جذب این افراد دو چندان کرد و بخت نیز با آنان یار بود و شکوفایی و سود وسوسه انگیز پرورش میگو در آن سالها سیل خارجی ها را روانه مراکز تکثیر ایران نمود. با وجود اینکه گونه ایران متفاوت از گونه غالب جنوب شرق آسیا بود ولی تبحر آنان در تولید تعجب آور و فرصتی برای عرض اندام

کارشناسان داخلی بوجود نیامورد و آنان نیز که میدان را خالی میدهند یکه تاز میدان بوده و کار به جایی رسید که فوت کوزه گری را نشان کسی نداده و حتی برچسب های نوشته شده به زبان تایلندی بر روی مواد مورد استفاده را نیز بصورت محرمانه از بین میبردند و اینجا بود که اعتماد بنفیس کارکنان داخلی را تضعیف و عطش مزرعه داران را تقویت کردند و باورهای غلط را پایه ریزی نمودند. و بعدها نیز با تغییر گونه، پای کارشناسان کشور اکوادرو نیز به صنعت تکثیر میگوی ایران باز شد

با گذشت بیش 15 سال از تولید تجاری مراکز تکثیر هنوز این فعالیت وابسته به کارکنان خارجی است و این در حالی است که طی چند سال گذشته فارغ التحصیلان زیادی در رشته شیلات وارد بازار کار شده واکثراً در مشاغل غیر مرتبط حضور دارند. و با وجود اینکه تعدادی از آنان در مراکز تکثیر مشغول به کار هستند هنوز نتوانسته اند بطور مستقل مدیریت تولید را بعهده گیرند و تا جاییکه برای متولیان امر نیز مشکلاتی ایجاد شده است تا حضور افراد خارجی را که نیاز به اخذ مجوز کار از ارگانهای مسئول دارد با توجیه اینکه از آنان برای آموزش استفاده میشود مجوزهای لازم اخذ میگردد هر چند که تا چند سال آینده دست آنان رو خواهد شد و امکان عدم صدور مجوز وجود خواهد داشت که در این صورت نیروی جایگزین تربیت نشده است برخی از دلایل عدم حضور آنان در مراکز تکثیر و عدم رغبت مالکین این مراکز به حضور این متخصصین در این صنعت بیان میگردد

- پرورش دهندگان بر این باورند که لاروهای تولید شده توسط خارجی ها از سلامت و بازماندگی بالاتری نسبت به لارو تولیدی توسط متخصصین داخلی برخوردارند و این موضوع را بدون ذکر دلیل و استدلال بیان میکنند و تنها ناشی از یک فرهنگ سازی غلط از گذشته است. در صورتیکه سلامتی لارو و درصد بازماندگی بستگی به مولدین سالم و تغذیه مناسب مولدین و تغذیه مراحل لاروی دارد

- عدم اعتماد مالکین مراکز تکثیر نسبت به متخصصین داخلی

عدم اعتماد به توانایی متخصصین داخلی از سوی مالکین مراکز تکثیر سبب شده است زمانی که کارشناسان جوان و با انگیزه ایرانی پا به عرصه تولید می گذارند دچار دل سردی شده و سبب عدم خود باوری و کاهش توانایی شده و فرصتی برای عرضه توانایی پیدا نمی کنند و این عدم اعتماد مالکین سبب میشود تامالکین تفاوت قابل توجهی بین امکانات تولید و رفاهی و دستمزدی این دو گروه قایل شوند بعنوان مثال امکانات مورد درخواست خارجی ها به هر طریق ممکن تامین ولی در مقابل کارشناسان داخلی عنوان میشود که باید از امکانات موجود استفاده نمایند.

- مسئولیت پذیری کارگران در مقابل خارجی ها

به نحوی با کارشناسان داخلی برخورد شده است که سبب میشود کارگران در مقابل مسئولیتی که از جانب کارشناسان داخلی به کارگران محول میشود با کمترین دقت و مسئولیت پذیری انجام میشود و کارشناسان ناچار میشوند تا جزیی ترین کارها را خود راساً انجام داده و فرصتی برای بهبود امر تولید بکار فراهم نگرند (3)

این عوامل موجب میشود تا کارشناس نتواند همه ساله در یک مرکز مشغول بکار شود و در نهایت کار خود را رها کرده و اگر فرصتی پیش آید جذب شغل غیر مرتبط میگردد.

2- وابستگی به نهاده های وارداتی

تمامی نهاده های تولید اعم از انواع سیست و فرآوردهای آرتمیا، غذاهای مکمل و مواد شیمیایی و دارویی و حتی در برخی موارد مولد وابسته به واردات بوده که فعالین این بخش بر اساس سلیقه و توان مالی و پیشنهاد کارکنان خارجی اقدام به ورود بی ضابطه و خارج از نظارت بهداشتی از مبادی غیر مجاز می نمایند که معضل بزرگی فرا روی صنعت است بطوریکه در بسیاری از موارد انگشت اتهام وقوع و بروز بیماری در کشور متوجه همین نهاد های وارداتی است. متأسفانه علی رغم توسعه صنعت هنوز در زمینه انتقال تکنولوژی و تولید غذای مکمل سرمایه گذاری لازم انجام نشده است که شاید ناشی از عدم توجیه اقتصادی به لحاظ نیاز محدود این نهادها در سطح کشور باشد که محدودیت مقدار مورد مصرف با ظرفیت یک واحد تولیدی که مختص این صنعت ساخته شود متناسب و

دارای صرفه و توجیه اقتصادی نباشد. در این خصوص لازم است تا بررسی های اقتصادی بیشتری انجام شود و یا حداقل تجار وارد کننده این رغبت را پیدا کنند تا از طریق اخذ نمایندگی از تولید کنندگان معتبر جهانی این نوع نهادها را بصورت نظارت شده به کشور وارد و در اختیار تولید کنندگان بچه میگو قرار دهند.

3- عدم توجه به توسعه مولدسازی میگو

میگوی مولد به عنوان ماده اولیه بخش تکثیر برای تامین بچه میگوی مورد نیاز مزارع نقش حیاتی دارد. با توجه به توسعه صنعت تکثیر و پرورش میگو در کشور، نیاز به تامین مولدین مناسب جهت تامین بچه میگوی با کیفیت مورد نیاز، افزایش یافته است. از مهمترین مشخصات مولد قابل قبول در تکثیر و تولید پست لارو پاک بودن از عوامل بیماریزای مهم و دارا بودن مشخصات و صفات ژنتیکی مطلوب (رشد سریع و مطلوب، حصول میانگین وزن بالا در طول مدت پرورش، مقاومت در مقابل شرایط نامطلوب محیطی و بیماریها و....) میباشد.

با تغییر گونه از سفید هندی به ایندیکوس جایگزینی مولدین وحشی با نوع پرورشی آن که بهترین گزینه شناخته شده بود به مرحله عمل درآمد استفاده از مولدین پرورشی به عنوان یکی از راههای پیشگیری از بروز بیماریها در مزارع پرورش میگو مورد توجه و تأیید قرار گرفته است. در کنار موارد اشاره شده فوق در خصوص کنترل بیماریها، بهبود کیفیت لاروهای تولیدی با انتخاب اصلاح از مولدین یا کیفیت در کنار افزایش میانگین وزنی میگوهای پرورشی با ذخیره سازی لاروهایی که دارای ذخایر ژنتیکی مناسب می باشند ضمن کوتاه کردن طول مدت پرورش و بهبود سایر محصولات باعث اقتصادی شدن این صنعت خواهد شد. در این ارتباط افزایش ژنهای با کیفیت میتواند باعث افزایش کیفیت نهایی محصول کشور و نهایتاً تولید اقتصادی آن گردد.

متأسفانه در وضعیت موجود مولد سازی به شیوه بسیار ابتدایی در استخرهای پرورشی انجام شده و در فصل تکثیر به مراکز تکثیر انتقال می یابند. تاسیس و راه اندازی یک مرکز اختصاصی برای تامین مولدین پرورشی مورد نیاز تولید با هدف تامین میگوی مولد ایمن و سالم در شرایط قرنطینه با اجرای دستورالعملهای زیست ایمنی و کاهش خطر ورود عوامل بیماری زا، امکان برنامه ریزی اصولی برای به گزینی و ارتقاء کیفیت رشد بچه میگو از طریق اجرای برنامه های ژنتیک، فراهم نمودن زمینه برنامه ریزی از سوی مراکز تکثیر برای تامین به موقع بچه میگوی مزارع طرف قرارداد و اجرای طرح های ژنتیکی اصلاح نژاد و به گزینی مولدین تحت نظارت کارشناسان عالی رتبه داخلی و خارجی و تولید میگوهای مولد اصلاح شده با کیفیت برتر تحت شرایط بهداشتی و قرنطینه ای و در اختیار قرار دادن این مولدین جهت تولید بچه میگوهای مورد نیاز مراکز تکثیر از ضروریات این صنعت خواهد بود.

4- عدم هماهنگی بین مراکز تکثیر و مزارع میگو

تولید در مراکز تکثیر بصورت تولید خطی است بدین معنی که در طول فصل تکثیر لازم است تا با توجه به ظرفیت مرکز یک روند تولید مستمر و منظم برنامه ریزی شود و بر این اساس نسبت به تامین نهاده های تولید از قبل برنامه ریزی شود. متأسفانه فرهنگ باب شده است که مزرعه داران با حلقه اول و پایه تولید هیچوقت هماهنگ نبوده و مدیران مراکز تکثیر به دلیل عدم رغبت مزرعه داران به عقد قرار داد، توان برنامه ریزی و پیش بینی تولید را پیدا نمی کنند و مجبورند ریسک سرمایه گذاری را تقبل کرده و در حد برآورد و پیش بینی و حدس و گمان اولیه اقدام به تولید نمایند که این مشکل موضوعی شده است تا روند تولید و توزیع بچه میگو از روند متعادل و خطی خارج و همواره در مقاطعی با انبوه لارو تولید شده و نبود مشتری و در مقطع زمانی دیگر کمبود لارو و خالی ماندن ظرفیت پرورش را به دنبال داشته باشد از سوی دیگر وابستگی مراکز تکثیر به واردات و نوسانات نرخ ارز، چالش ها و چانه زنی های زمانبر و وقت کشی در توافق قیمت بوجود آورده است که مانع از انجام برنامه ریزی تولید شده است.

5- نقدینگی

وابستگی مراکز تکثیر به واردات نهاد ها و دستمزد کارکنان خارجی با ارز آزاد ، فعالین این بخش را در وضعیتی قرار داده است که حجم هزینه کرد نقدی آنان افزایش یابد و امکان پرداخت اقساطی وجود ندارد حال آنکه پرورش دهندگان توقع دارند تا لارو خود را بصورت شرایطی و نسیه خریداری و تسویه حساب را به پس از برداشت موکول نمایند به دلیل ضعف مالی و نیاز به برگشت سریع تعهدات مالی برای همه مدیران مراکز تکثیر این انعطاف وجود ندارد تا شرایط پرورش دهنده را بپذیرند و این نیز خود مانعی است برای تاخیر در عقد قرار داد.

6- و سایر

علی رغم پر مخاطره بودن فعالیت تکثیر میگو تا کنون تحت پوشش بیمه محصولات کشاورزی که مورد توافق تکثیر کنندگان باشد قرار نگرفته است .

تاخیر در تحویل بچه میگو از pl 12 به بعد علاوه بر افزایش هزینه تولید ، تلفات و کاهش تولید نیز در پی خواهد داشت و مانع از تحقق تولید و در آمد پیش بینی شده میگردد

تطبیق شرایط بهداشتی با پروتکل سازمان دامپزشکی و الزام حضور ناظر دامپزشکی در هر مرکز تکثیر از جمله چالش هایی است که یکی دو سال اخیر این مراکز با آن مواجه اند و پرداخت دستمزد یکساله در قبال فعالیت حداکثر شش ماهه از جمله این مشکلات محسوب میگردد که تنش هایی را فیما بین متولیان امور و صاحبان این مراکز ایجاد نموده است .

منابع :

- 1- طرح جامع توسعه پایدار تکثیر و پرورش میگو- سازمان شیلات ایران - شهریور 1385
- 2 - سالنامه آماری سازمان شیلات ایران- معاونت برنامه ریزی و توسعه مدیریت - دفتر برنامه و بودجه
- 3 - رنوفی، مرتضی و کمالی، مهدی، بررسی علل حضور خارجی ها در مراکز تکثیر میگو - 1392